

Utbildningsinspektion i Svärdsjöskolan, grundskola årskurs 5–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Svärdsjöskolan

Skolverket sände den 18 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Svärdsjöskolan har bestått av undervisningsråden Bellita Torén och Lilian Berglund Wallin. Besök i Svärdsjöskolan inleddes den 16 februari och avslutades den 18 februari 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Svärdsjöskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Svärdsjöskolan genomfördes formella intervjuer med skolans båda rektorer, elevvårdsgruppen och elevrådet samt ett urval av elever, lärare och föräldrar. Lektioner i ett flertal klasser besöktes. Under besöket fördes också samtal med elever och lärare.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Svärdsjöskolan	Antal barn/elever
Grundskola	445
Särskola	3

Svärdsjöskolan är en av tio skolor som tillhör skoldistriktet Svärdsjö. Utbildningen vid skolan omfattar grundskolans årskurser 5–9. Skolan är belägen i Svärdsjö, ca 20 km från Falun. Svärdsjöskolan kan betraktas som en typisk landsortsskola med stort geografiskt upptagningsområde. 400 elever reser till och från skolan med skolbuss. Eleverna kommer från de gamla socknarna Svärdsjö, Sundborn och Enviken. Många elever har mer än 20 km till skolan.

På skolan är 32 tjänster fördelade mellan årskurserna 5–9, vilket motsvarar 7 lärare per 100 elever. Skolans elever och pedagogiska personal är organiserade i fem arbetslag. Arbetslag 5–6 utgör ett arbetslag och befinner sig i en egen husbyggnad en bit ifrån skolans huvudbyggnad. Årskurs 7 består av två arbetslag och årskurs 8 och årskurs 9 utgör varsitt arbetslag. Årskurserna 7, 8 och 9 är horisontellt organiserade med principen att lärarna följer eleverna. Arbetslagen har olika karaktär och i skolans kvalitetsredovisning uppges att en sund konkurrens i samarbetet kan uppstå vilket i vissa fall kan vara en styrka.

Skolans huvudbyggnad är från 1955, med en tillbyggnad från 70-talet. Byggnaderna består av tre längor som omgärdar en skolgård. I ytterligare en byggnad finns idrottssal och lektionssalar för teknik, trä-, metall- och textilslöjd. Dessutom finns på skolgården baracker, byggda på grund av ökat elevunderlag. Sedan januari år 2004 har årskurserna 5–6, som går under namnet Björkhagen, evakuerats till Landstingets lokaler en bit ifrån huvudbyggnaden. Personal och elever hade dessförinnan under lång tid besvärats av huvudvärk och trötthet. Besiktning av lokalerna visade att delar av skolan var behäftad med mögel.

Under jullovet år 2004 uppstod en vattenläcka i skolans matsal, varför eleverna för närvarande är hänvisade till en matsal en bit ifrån huvudbyggnaden. Renovering har projekterats och skall påbörjas under år 2005. Skolan kommer att få nytt kök, ny matsal, aula och entré.

Dåvarande skolstyrelsen beslutade i mars 2002 att inleda ett projektarbete för utveckling av Svärdsjöskolan. Syftet var att anpassa lokaler och pedagogik mot framtidens skola. Verksamhetsmål och verksamhetsidéer skulle tas fram som underlag för en skola utformad efter de pedagogiska idéer som projektet resulterade i. En slutrapport finns redovisad för att ligga till grund för en framtida ombyggnad av Svärdsjöskolan.

Under inspektionen fattade skolnämnden beslutet att Svärdsjöskolan i fortsättningen skall vara en 7–9 skola, och att Björkhagen kommer att bli en F–6 skola. Inspektionen omfattar samtliga årskurser.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

I kursplanerna anges vilka mål eleverna skall uppnå i olika ämnen.

I Svärdsjöskolan visar resultaten från de nationella proven i årskurs 5 våren 2004 att 91 procent av eleverna uppnådde målen i svenska, 85 procent i matematik och 68 procent i engelska. Enligt uppgifter från skolan nådde 59 procent av eleverna målen i samtliga kursplaneämnen. Resultaten i svenska och matematik har förbättrats, jämfört med resultaten i de nationella proven våren 2003, då 80 procent av eleverna uppnådde målen. Resultaten i engelska har däremot försämrats, 80 procent av eleverna uppnådde målen våren 2003. Inspektörerna bedömer att skolan bör vidta åtgärder för att förbättra resultaten i samtliga kursplaneämnen i årskurs 5.

Resultaten från de nationella proven i årskurs 9 våren 2004 visar att 98 procent av eleverna når målen i svenska, matematik och engelska. Jämfört med våren 2003 har resultaten förbättrats, då siffran var 91 procent.

Slutbetygen i Svärdsjöskolan visar att ca 92 procent av eleverna uppnådde målen i alla ämnen våren 2004. Jämfört med resultaten från övriga skolor i kommunen och riksgenomsnittet är resultaten bättre i Svärdsjöskolan. Enligt SCB:s statistik är det genomsnittliga meritvärdet för slutbetyg från årskurs 9 i Svärdsjöskolan 207,3, vilket kan jämföras med det genomsnittliga meritvärdet för

skolorna i Falun är på 209,8 och för riket på 206,9. Av statistiken framgår att betygsresultaten i Svärdsjöskolan i detta avseende är högre jämfört med riksgenomsnittet.

Skolan har under åren 2002-2004 haft ett antal elever utan fullständiga betyg i ämnena såväl svenska, matematik och engelska, som fysik, idrott och hälsa och musik. Det ämne som hade flest elever utan betyg var fysik, där fem av 129 elever inte uppnådde målen. Inspektörerna bedömer att det finns anledning för skolan att analysera anledningen till att elever går ut skolan utan fullständiga betyg. Skolan bör vidare arbeta för att samtliga elever når målen såväl i svenska, matematik, engelska som i fysik, idrott och hälsa och musik.

Skolan skall enligt läroplanen klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har. Eleverna uppger att de har kännedom om målen för de olika ämnena i kursplanerna. Eleverna har individuella mål, både delmål och slutmål, som upprättas av elev, förälder och handledare tillsammans. I intervjuerna framkommer dock att det är kursplanernas mål att uppnå som i första hand är kända. Inspektörerna bedömer att skolans bör förbättra elevernas kännedom även om kursplanernas mål att sträva mot. Vidare bedöms att skolan bör utveckla rutiner för att kontinuerligt följa upp, analysera och utvärdera elevernas kunskapsresultat.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper

Förutom kursplanernas mål för olika ämnen finns i läroplanen formulerade ett antal kunskapskvaliteter som skolan också ansvarar för att eleverna utvecklar.

I Svärdsjöskolan visar intervjuer och observationer att eleverna får lära sig på olika sätt beroende på vilket arbetslag eleverna tillhör. Intervjuer och observationer visar också att eleverna får utveckla och använda sina kunskaper i uttrycksformer som bild, slöjd och teknik. Lärarna anser att eleverna har förmåga att arbeta både självständigt och tillsammans med andra.

I ett arbetslag är lärarnas och elevernas gemensamma uppfattning att ämnesintegrering och indelning av året i skeden, har bidragit till elevernas kunskapsutveckling. Läsåret delas in i fyra perioder, s.k. skeden, med syftet att eleverna ges tillfälle att arbeta med sina uppgifter under en längre tid utan avbrott. En enkätundersökning besvarad av eleverna visade att när eleverna fick arbeta i skeden, lärde eleverna sig mera, tog större ansvar och tyckt att det var roligare än tidigare. Resultatet av elevernas inflytande kan ses exempelvis i form av att eleverna har påverkat formen för kunskapskontroll. Eleverna får välja om de skall ha prov eller någon annan form av avstämning.

Vid intervjuerna med elever framkom att eleverna har kännedom om målen att uppnå i läroplanen. Vid intervjuerna med lärarna framkom att målen att sträva mot kommer i andra hand och att det för dessa mål inte finns någon gemensam strategi. Lärarna anger att målen att sträva mot sällan diskuteras i lärarkollegiet. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas kännedom om läroplanens mål att sträva mot relaterat till målen kring kunskaper.

Inspektörerna bedömer att eleverna får lära sig på olika sätt och genom varierade arbetsformer, men att det finns olika syn på vilka kunskaper som är viktiga och hur man lär sig beroende på vilket arbetslag lärarna tillhör. Vidare bedöms

att det saknas former för att följa elevernas utveckling och lärande vad gäller läroplanens mål kring kunskaper, exempelvis när det gäller elevernas förmåga att arbeta kreativt och utforskande, att självständigt formulera synpunkter, inta ett kritiskt förhållningssätt, lyssna, diskutera och argumentera. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör utveckla rutiner för att följa upp och analysera elevernas utveckling i riktning mot läroplanens kunskapsmål, såväl målen att sträva mot, som målen att uppnå.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Enligt läroplanen skall eleven fostras till att omfatta vårt samhälles grundläggande demokratiska värderingar.

Inspektörerna fick under besöket i Svärdsjöskolan intrycket av att eleverna är hjälpsamma och öppna. Lärarna anger att mobbning och konflikter har minskat efter att skolan lagt ner mycket förebyggande arbete och utökat antimobbningsgruppen med fritidsledare och biblioteksassistent. Vid inspektionstillfället förekom enligt elever och föräldrar ingen mobbning på skolan. I skolans kvalitetsredovisning redovisas dock siffror på att antalet mobbade elever under läsåret uppgår till 20 elever. Skolans kurator arbetar så gott som dagligen med konflikthantering och stödsamtal i syfte att bearbeta händelser och känslor, samt stärka enskilt inblandade för att förhindra fortsatt risk för mobbning. Inspektörerna bedömer att skolan bör vidta ytterligare åtgärder för att motverka alla former av kränkande behandling.

I Svärdsjöskolan ger de intervjuade eleverna uttryck för att de känner sig trygga i skolan. Eleverna uppger dock att de inte känner till rutinerna för vem som har ansvaret och vem man vänder sig till om problem uppstår. Om kränkande behandling inträffar är det oklart hur rutinerna är, vem som har ansvaret och vem man vänder sig till. Inspektörerna bedömer att skolan bör upprätta rutiner samt klargöra rutinerna vid alla former av kränkande behandling.

Vid intervjuerna med elever framkom att eleverna inte har kännedom om de strävansmål som är relaterade till läroplanens mål kring normer och värden. Inspektörerna konstaterar att målen att sträva mot kommit i skymundan och bedömer att skolan bör skapa former för att följa upp elevernas utveckling även beträffande resultatet av arbetet med normer och värden. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra elevernas kännedom om målen att sträva mot relaterat till målen kring normer och värden samt utveckla rutiner för att följa upp och analysera elevernas utveckling i riktning mot målen kring normer och värden.

Resultatet av arbetet med en av skolans metoder "Pratsvenska" som funnits i tio år och innebär att eleverna samlas i små samtalsgrupper under ledning av en vuxen och diskuterar relationer, visar enligt skolans lärare att eleverna lärt sig att lyssna till och respektera varandras åsikter.

Lärarna uppger att eleverna får möjlighet att utveckla förståelse för andra kulturer när skolans elever i årskurs 9 besöker Polen. Under vårterminen 2004 genomförde 110 av 130 elever i årskurs 9 en sådan studieresa. Enligt lärarna är effekten av denna upplevelsebaserade inläring stor. Resultaten är dock svåra att mäta, men både lärare och elever anger att det efter besöket är lättare att föra en debatt som handlar om rasismen och att rasistiskt klotter så gott som

försvunnit i skolan. Enligt intervjuade elever och föräldrar förekommer det dock även fortsättningsvis en del främlingsfientlighet, klotter och dåligt språkbruk i skolan. Det framkom också i intervjuerna att skolan lever med olika kulturer samt en viss förekomst av rasistiska uttryck.

Inspektörerna kan konstatera att det finns ett medvetet arbete i skolan med att förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på samt för att lära eleverna att arbeta under demokratiska former. Inspektörerna bedömer dock att skolans åtgärder inte givit tillräckligt resultat. Skolan måste vidta åtgärder för att motverka alla former av rasistiska uttryck samt arbeta för att minska spänningarna mellan de olika kulturerna.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan strävar efter att ge eleverna de kunskaper som är nödvändiga för varje individ och samhällsmedlem. Inspektörerna bedömer dock att skolan bör vidta åtgärder för att förbättra resultaten i samtliga kursplanämnen i årskurs 5. Vidare bedöms att skolan bör sträva efter att samtliga elever når målen även i fysik, idrott och hälsa och musik. Skolan bör på ett systematiskt sätt analysera och följa upp elevernas utveckling i riktning mot kursplanernas mål, läroplanens kunskapsmål och målen kring normer och värden.

Vidare bör skolans bör förbättra elevernas kännedom utbildningens mål även vad gäller målen att sträva mot. Inspektörerna bedömer att skolan bör vidta åtgärder för att motverka alla former av kränkande behandling samt upprätta och klargöra rutinerna vid alla former av kränkande behandling.

Skolan måste vidta åtgärder för att motverka alla former av rasistiska uttryck.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan i skolmiljön

Inflytande och delaktighet för elever och föräldrar är två mål i skolplanen som skolnämnden har angett som prioriterade för skolorna i Falu kommun.

I Svärdsjöskolan har eleverna möjlighet till inflytande över verksamheten via klassråd och elevråd. Klassråd finns i varje klass, en gång i veckan har man klassråd. Elevrådet har representanter från årskurserna 5–9, och har möte en gång i månaden. Elevrådsrepresentanterna känner till att deras uppgift är att föra fram åsikter från sin klass.

I intervjuer med representanter för elevrådet klargör eleverna hur den demokratiska processen sker. Frågor lyfts inom klassens ram och förs vidare till elevrådet. Elevernas möjlighet att påverka den yttre och inre miljön har dock enligt lärarna varit dålig. Elevutvärderingen visar att elevinflytande inte varit särskilt stort, men att eleverna i några fall varit med och påverkat arbetssättet.

Föräldrars inflytande och delaktighet sker endast i form av föräldramöten, utvecklingssamtal eller vid kontakt med skolledningen eller lärare.

Elevernas inflytande över sitt eget lärande i årskurs 9 har, enligt lärare och elever utökats genom att skeden införts. Efter varje skede kommer en brytvecka, vilket innebär enskilt arbete för att uppnå de individuella målen. Eleverna lägger i samband med brytveckorna sina personliga scheman och utifrån personliga

utbildningsbehov. Eleverna ges genom detta arbetssätt möjlighet att planera, genomföra och utvärdera sin egen lärandeprocess.

Inspektörer bedömer att elevernas möjlighet att påverka lärande miljön, elevernas delaktighet och inflytande över sin utbildning bör utvecklas i samtliga årskurser.

Värdegrundsarbete

När det gäller värdegrundsarbetet finns en vilja att lyfta frågorna i de olika arbetslagen, varje arbetslag sköter dock detta arbete och arbetet synliggörs inte. De intervjuade lärarna efterlyser diskussioner som utgår från värdegrunden i läroplanen för att skapa ett gemensamt förhållningssätt, eftersom det saknas en gemensam strategi.

Enligt elevrådet förekommer en del mobbning till exempel längst bort i korridorerna och utomhus på rasterna. Om den vuxne ingriper beror på vilken lärare som uppmärksammar mobbningen. Elever framför även viss kritik mot att lärarna har olika toleransnivå beträffande exempelvis dåligt språkbruk bland elever. Även de representanter för föräldrarna som inspektörerna intervjuade påtalade att lärarna har olika acceptens för kränkande behandling. För att en skola skall vara framgångsrik i sitt arbete med kränkande behandling krävs att alla som arbetar i skolan tydligt och konsekvent, i ord och handling, tar avstånd från alla former av kränkande behandling. Inspektörerna bedömer därför att det är angeläget att skolan kommer överens om hur arbetet skall bedrivas så att ett gemensamt förhållningssätt kan utvecklas.

I Svärdsjöskolan finns en handlingsplan mot mobbning. Skolan saknar dock en handlingsplan mot kränkande behandling. Planen skall omfatta alla former av kränkande behandling, även vuxens kränkning av elev. Inspektörerna förutsätter att skolan omarbetar sin plan utifrån dessa aspekter.

I kommunen finns en centralt fastställd modell "Falumodell – för arbete mot mobbning". Den utgör utgångspunkten för de handlingsplaner som utformas på respektive skola. I handlingsplanen anges att elevens vårdnadshavare skall informeras vid den tidpunkt i processen som det så kallade mobbningsteamet finner lämpligt, vilket inspektörerna bedömer vara ett mycket tveksamt förhållningssätt. Skolverket har i allmänna råd om kränkande behandling gett rekommendationer till hur författningarna kan tillämpas. Bland annat framhålls vikten av att vårdnadshavare till elever som är inblandade i kränkande behandling informeras skyndsamt.

Inspektörerna bedömer att det finns ett arbete med värdegrundsfrågor i varje arbetslag. Skolledningen tar dock inte det övergripande ansvaret för att skapa diskussioner om värdegrundsfrågor med syftet att få en gemensam värdegrund i hela skolan. Det är nödvändigt för att få en sammanhållen skola att skolan kommer fram till vilka värderingar som ligger som grund för hela skolan. Inspektörerna bedömer vidare att det brister i skolans uppföljning och utvärdering av hur skolan klarar demokratiuppdraget. Förebyggande arbete för att tidigt upptäcka kränkande behandling saknas och det finns inte någon plan på "steget före", hur skolan arbetar för att skapa en trygg lärandemiljö och en positiv atmosfär. Inspektörerna bedömer att skolan bör utarbeta ett dokument för kränkande behandling och även förbättra rutinerna så att föräldrar till elever som på

något sätt är inblandade i mobbning får information om vad som hänt på ett tidigt stadium.

Skolhälsovård och elevhälsa

Skolhälsovård ges i enlighet med författningarna.

Hälsosamtal förs med eleverna. Skolan strävar efter att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter och hälsofrämjande skolutveckling, enligt målet i läroplanen för förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94).

Elevvårdsteamet uppger att skolan för närvarande har samlevnadsundervisning, men att man kommer att arbeta för att utveckla innehållet och ge undervisningen en fastare form. Undervisningen strävar efter att eleven utvecklar sin fysiska, psykiska och social förmåga samt utvecklar en positiv självbild.

Svärdsjöskolan strävar efter att ha lärare som är goda förebilder beträffande tobak, alkohol men också genom att lyssna se, bekräfta och visa tillit.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete med arbetsmiljö och delaktighet är av godtagbar kvalitet. Elevernas delaktighet och inflytande bör dock förbättras. Skolan bör utarbeta ett dokument för kränkande behandling och även förbättra rutinerna så att föräldrar till elever som på något sätt är inblandade i mobbning får information om vad som hänt på ett tidigt stadium. Skolan bör komma överens om hur arbetet med kränkande behandling skall bedrivas samt föra diskussioner som utgår från värdegrunden i läroplanen, så att ett gemensamt förhållningssätt kan utvecklas.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

I Svärdsjöskolan finns en lokal arbetsplan, där fastställda mål och genomförandet av målen finns beskrivna. Personalen har varit delaktig i arbetet. Personalen anger dock att arbetsplanen inte är något levande dokument i vardagsarbetet. Företrädare för elever eller deras vårdnadshavare har inte medverkat i utarbetandet av arbetsplanen. Lokala konkretiseringar av hur skolan skall arbeta för att nå de mål som anges i kursplanerna finns inte. Lärarna anger att det är svårt att bryta ner såväl målen i kursplanerna som målen i läroplanerna. Inspektörerna bedömer att skolledningen bör skapa mötesplatser för lärarna att diskutera såväl innehållet i arbetsplanen som konkretisering av kursplanerna. Vid intervjuerna med lärarna framkom att det finns en oro för att fel betyg sätts och att det saknas diskussioner mellan arbetslagen om tankarna bakom betygssättningen samt att risker för skilda uppfattningar om kravnivåer för olika betyg finns. I intervjuerna framkom önskemål om en bättre samverkan i den egna skolan samt önskemål om flera kollegiala samtal om betygssättning. Inspektörerna bedömer att det bör föras diskussioner i skolan för att skapa likvärdiga bedömningsgrunder och en gemensam syn på vad som skall ligga till grund för betygssättningen.

Organisering av undervisningen

Skolan deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan. För deltagande skolor innebär försöksverksamheten en fullständig befrielse från den nationella timplanens indelning i tid per ämne eller ämnesgrupp.

I Svärdsjöskolan är skoldagen till stor del indelad i ämnen och raster. Enligt lärarna utnyttjar skolan inte det friutrymme som utbildning utan timplan möjliggör. Undervisningen skulle bättre kunna anpassas efter elevernas individuella förutsättningar och behov samt möjliggöra ytterligare ämnesintegrering.

Arbetssätt

Svärdsjöskolans vision är att eleverna skall känna sig trygga i skolan och lämna skolan med god självkänsla samt att det skall finnas glädje, lust och nyfikenhet i lärandet. Målet är att eleverna skall få lära sig med hjälp av varierade arbetsformer, så som ämnesövergripande arbete, med hjälp av läroböcker eller datorer. Skolan arbetar också med att utveckla internationella kontakter.

Lärarna uppger att man arbetar medvetet med att stärka elevernas självförtroende. Genom att elevens starka sidor fokuseras och eleverna får en positiv bild av sig själva, stärks självförtroendet.

Personalen uppger att eleverna har förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra och att det finns möjligheter för eleverna att arbeta i sin egen takt. Eleverna anger att de får arbeta med varierade arbetssätt och att de själva har möjlighet att välja, vilket också är inspektörernas intryck vid observationer av lektioner.

Skolans fem arbetslag organiserar undervisningen på olika sätt och väljer metoder och arbetssätt utifrån varje arbetslags önskemål och tradition. I arbetslaget för årskurs 9 har lärarna valt att arbeta ämnesintegrerat i framför allt ämnena svenska, naturorienterade ämnen och samhällsorienterade ämnen. I några arbetslag organiseras undervisningen i matematik och engelska i nivågrupperingar för att ge förutsättningar för eleverna att arbeta på den kunskapsnivå de befinner sig. Eleverna väljer själva vilka grupper de vill tillhöra.

”Många vägar till kunskap” är ett arbetslags måtto. Genom att erbjuda eleverna upplevelser får eleverna kunskaper om omvärlden och sig själva. Eleverna får prova olika sätt att lära och med hjälp av olika intelligenser.

I Svärdsjöskolan har praktisk-estetiska arbetsformer hög status och en framträdande plats i skolan. Bild och hantverk är en av skolans profiler och ett sätt att uttrycka kunskaper på. Teoretiska kunskaper flätas samman med kreativ praktik, utöver kunskapsmålen, stärks och synliggörs även elevernas kreativa sidor. Teknik är dock skolans mest kända profil. Svärdsjöskolan har en av Sveriges mest välutrustade tekniksalar. Med hjälp av datorer designar eleverna allt ifrån brevpapper till klockor. Lärarna konstaterade dock att trots att tekniken är ett populärt ämne även bland flickor har inte intresset för flickor för att söka in på naturvetenskapliga program på gymnasieskolan ökat.

När det gäller hem- och konsumentkunskap fick inspektörerna möjlighet att iaktta att lärandet sker under lustfyllda former i samspel mellan lärare och elever. Inspektörerna iakttog även under inspektionen arbetssätt och arbetsformer som visar att eleverna får utlopp för skapande arbete och att skolan i många undervisningssituationer lever upp till sitt uppdrag att främja lärande.

Inspektörerna bedömer att undervisningen organiseras på olika sätt och att lärarna väljer metoder och arbetssätt utifrån varje arbetslags egna önskemål och traditioner, beroende på vilken kunskapssyn och vilken syn på lärande arbetsla-

get representerar. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör hitta former för att diskutera kunskapssyn och synen på lärande.

Individanpassning och stöd

Inom skoldistriktet finns ett elevvårdsteam som sammanträder en gång i månaden och arbetar övergripande med elevvårdsarbetets inriktning i distriktet. På Svärdsjöskolan finns en elevvårdsgrupp som består av skolsköterska, speciallärare, kurator och en av rektorerna. Gruppen sammanträder en gång per vecka och arbetar förebyggande med elever som har behov av stöd. För att fastställa stödinsatser för enskilda elever har skolan elevvårdskonferens, där den ena rektorn alltid deltar.

Elever i behov av särskilt stöd identifieras i huvudsak genom rutiner vid överlämning från lägre årskurser. I många fall är det lärarna som uppmärksammar elever i behov av särskilt stöd. Eleverna upptäcks också i nationella prov och tester som skolan utför.

Enligt läroplanen har rektorn ansvaret för skolans resultat och ett särskilt ansvar för att undervisningen utformas så att eleverna får det stöd de behöver. Under år 2004 fick 20 elever från årskurs 5–6 och 92 elever från årskurs 7–9 särskilt stöd för att uppnå målen. Stödåtgärderna riktas i första hand mot ämnena svenska, matematik och engelska. Stödåtgärderna varierar beroende på vilka behov som finns. Behoven har dock, enligt rektorerna, varit störst i engelska, matematik och svenska.

För att flera elever skall uppnå målen erbjuder skolan förstärkt svenska, matematik och engelska för de elever som inte nått målen i årskurs 5. Sex elevassistenter har anställts för att stödja elever i behov av särskilt stöd. Skolan strävar efter att så många elevassistenter som möjligt skall ha pedagogisk utbildning.

Åtgärdsprogram upprättas och förankras hos elev och förälder. Lärarna anger dock i intervjuerna att de efterlyser diskussioner om åtgärdsprogrammets intentioner. Åtgärdsprogram skall omfatta elevens hela skolsituation och klargöra dels vilka stödbehov som finns dels vilka insatser som skall vidtas. Mål på såväl kort som lång sikt bör framgå liksom när uppföljning och utvärdering skall ske. Inspektörernas bedömning är att åtgärdsprogrammen bör utvecklas så att de bättre motsvarar intentionerna för ett åtgärdsprogram samt att diskussioner om åtgärdsprogrammets funktion bör föras ibland lärarna.

Svärdsjöskolan har fyra elever som har behov av undervisning i modersmål, endast en elev har valt att delta i undervisningen. Eleverna och dess vårdnadshavare har fått information om elevers rätt att få delta i modersmålsundervisning.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

I Svärdsjöskolan förekommer prov, men de används sparsamt. Andra sätt att redovisa kunskaper som exempelvis muntliga redovisningar eller inlämningsuppgifter kompletterar proven.

Innan eleverna får sitt första betyg informeras eleverna om betygssättningen. För de elever som inte nått målen i något ämne sätts inget betyg, i stället utfär-

das ett skriftligt omdöme. De lärare som intervjuades anser att de skriftliga omdömen som eleverna får säger mera om eleverna än ett betyg.

En del av eleverna utvärderar sitt lärande under den brytvecka som kommer efter varje skede. Då får eleverna möjlighet att planera, genomföra och utvärdera sin egen lärandeprocess.

Eleverna uppgav i intervjuerna att det förekom att de inte får betyg för att de inte deltagit i undervisningen. Vidare framkom att eleverna har dålig kännedom om betygskriterierna och vad bedömningarna grundar sig på. Eleverna anger i intervjuerna att alla elever exempelvis fått betyget godkänd (G) i ämnet bild på grund av att läraren varit sjuk. Lärarna anger att det inte förekommer gemensamma diskussioner om vad som skall ligga till grund för betygssättningen. Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla rutiner för att informera eleverna om betygskriterierna samt utveckla rutiner för samtliga elever att planera, genomföra och utvärdera sin egen lärandeprocess. Lärarna bör förbättra sitt arbete för en likvärdig och rättvis bedömning och betygssättning.

Vägledning och utvecklingssamtal

Utvecklingssamtal genomförs en gång per termin eller efter behov. Enligt intervjuade elever och föräldrar handlar informationen, som pågår ca 30 minuter, om elevens kunskapsutveckling i svenska, matematik och engelska. De sociala målen och målen att sträva mot kommer i skymundan. Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra innehållet i utvecklingssamtalen så att de omfattar elevens kunskapsutveckling i samtliga ämnen, även de sociala målen och målen att sträva mot.

I Svärdsjöskolan finns enligt rektorerna utarbetade rutiner för att informera föräldrar och elever om utbildningens mål och innehåll, likaså vilka gymnasieutbildningar som finns att tillgå. Skolan har även en tydlig och informerande hemsida. I föräldra- och elevintervjuerna framfördes dock önskemål om bättre information.

Skolan har, enligt en av rektorerna, utarbetade rutiner för studie- och yrkesvägledning. Redan i årskurs 6 på vårterminen får eleverna kort information, av rektor/studievägledaren.

Samverkan och öppenhet

Enligt läroplanen skall skolan sträva efter ett förtroendefullt samarbete med förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet liksom med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till, för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Samarbetet skall utgå från nationella mål och riktlinjer och leda till ett sammanhållet utbildningssystem med en gemensam syn på barn, kunskap, utveckling och lärande.

För att nå målet har Svärdsjöskolan utvecklat ett samarbete med mottagande gymnasieskolor. Det finns även rutiner för samarbete mellan grundskolans tidigare år.

I skolan finns ett bibliotek, beläget mitt i skolan och med ett stort utbud av litteratur. Biblioteket är uppskattat av eleverna och fungerar som en miljö där

alla känner sig trygga. I biblioteket finns alltid vuxna som fungerar både som socialt stöd och stöd beträffande läsläsning.

Skolan samarbetar med en skola i England och under år 2004 besökte 16 elever England. Eleverna var värdfamilj för de engelska eleverna vid deras svarsbesök i Sverige.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska verksamhet i huvudsak är av god kvalitet. Skolan har väl fungerande rutiner för att identifiera och utreda elever i behov av stöd. Elevernas kännedom om betygskriterierna och vad bedömningarna grundar sig på bör dock förbättras. Det bör föras diskussioner i skolan för att skapa likvärdiga bedömningsgrunder och en gemensam syn på vad som skall ligga till grund för betygssättningen. Inspektörerna bedömer att skolan bör ha bättre samordning vad gäller den pedagogiska verksamheten och åtgärdsprogram. Skolledningen bör skapa utrymme för gemensamma diskussioner om kursplanemålen och kunskapsbedömningar utifrån dessa mål samt skapa utrymme för diskussioner om kunskapssyn och syn på lärande. Skolan bör vidare utveckla rutiner för eleverna att planera, genomföra och utvärdera sin egen lärandeprocess. Innehållet i utvecklingssamtalen bör förbättras.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Ledningen av Svärdsjöskolans verksamhet utgörs av två personer. En heltidsanställd rektor och en rektor som arbetar halvtid som rektor och halvtid som studie- och yrkesvalshandledare. Den heltidsanställda rektorn ansvarar för skolans personal, organisation och ekonomifrågor och den rektor som arbetar halvtid har det övergripande ansvaret för elevvården och biträdes i elevvårdsfrågor av den andre rektorn. Ingen övrig uppdelning finns mellan de båda rektorerna. Båda rektorerna är förtrogna med verksamheten, men uppger att deras förtrogenhet i första hand är kopplad till det ansvarsområde respektive rektor ansvarar för. I lärar- elev- och föräldraintervjuer anger samtliga att de ser den heltidsanställda rektorn som den rektor som ansvarar för de övergripande frågorna. Inspektionen visar att eleverna har en rektor som ansvarar för elevens utbildning och en annan rektor som ansvarar för elevvårdsfrågor. Det är dock, enligt Skolverket, bl.a. ur rättssäkerhetssynpunkt väsentligt att ansvarsfördelningen gentemot enskild elev inte är lämplig om en rektor ansvarar för en elevs utbildning och en annan rektor ansvarar för elevvårdsfrågor. Inspektörerna bedömer att ansvarsfördelningen mellan rektorerna inte är godtagbar då eleverna inte har en rektor med ett samlat ledningsansvar.

Det finns fungerande rutiner för information och kontakter med distriktschefen för skoldistriktet Svärdsjö. Många av de planer som finns i skolan är gemensamma för hela skoldistriktet. Inom skoldistriktet finns en ledningsgrupp bestående av skoldistriktschef, skoldistriktets alla rektorer samt personal från skoldistriktskontoret. Beslut inom skoldistriktets ledningsgrupp ligger till grund för lokala beslut inom respektive skola. Lärarna anger att såväl skolchefen som distriktschefen är osynliga i verksamheten. Rektorn uppger att nästan all kontakt med skolförvaltningen sker via distriktschefen.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Lärarna uppger i intervjuerna att skolledningen är stödjande och litar på personalens omdömesförmåga. Lärarna anger dock att de önskar en tydligare styrning och ett tydligare ledarskap. I intervjuerna framkom även att arbetslaget 5–6, på grund av det fysiska avståndet, tenderar att bli en egen skola i skolan.

Lärarna efterlyser gemensamma diskussioner om värdegrundsfrågor, åtgärdsprogram och former för dokumentation av elevernas kunskapsutveckling. Det finns en frustration på grund av saknad av gemensamma riktlinjer och gemensam syn på kunskaper och lärande. Inspektörernas uppfattning är att rektorernas övergripande ansvar att leda och utveckla verksamheten bör förbättras liksom rektorernas roll att stödja, inspirera och utmana medarbetarna. Inspektörerna bedömer därför att det pedagogiska ledarskapet bör förbättras.

Strukturen för kvalitetsredovisningen beslutas på distriktsnivå. Rubrikerna i kvalitetsredovisningen kommer från läroplanerna. Arbetslagen utvärderar sedan utifrån uppställda rubriker. Den ena av skolans två rektorer sammanställer och skriver allmänna delar. Kvalitetsredovisningen kommuniceras därefter dock inte tillbaka till arbetslagen, som därför inte känner sig förtrogna med den slutliga produkten. Processen bakom framtagandet av kvalitetsredovisningen utgör delar i en kontinuerlig utvecklingsprocess och skapar, enligt inspektörerna, förutsättningar för att synliggöra en skolas resultat, vilket i sin tur kan leda till förbättringar. Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsredovisning uppfyller förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet i dess lydelse efter den 15 augusti 2005 skall lärare, övrig personal, elever och elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet med kvalitetsredovisning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning och ledning vid Svärdsjöskolan avseende skolans organisation med två rektorer och rektorernas ansvarsfördelning inte är godtagbar. Vidare bedömer inspektörerna att rektorernas övergripande ansvar att leda och utveckla verksamheten bör förbättras samt att skolan bör utveckla gemensamma riktlinjer och gemensam syn på kunskaper och lärande.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Läsåret 2004/05 har ingen elev behov av svenska som andraspråk. Elevens val finns inte utlagt på schemat. Eleverna uppger att de inte känner till begreppet elevens val. I ett arbetslag har lärarna valt inriktning för elevens val och i ett annat arbetslag förekommer elevens val i form av läxor. Inspektörerna kan konstatera att en fördjupning i vissa ämnen erbjuds, men att eleven själv inte har möjlighet att välja. Enligt författningarna skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Undervisningen skall syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen och undervisningen skall till innehåll och inriktning vara förenligt med målen i kursplanerna för de aktuella ämnena. Elevens val bedöms därmed kunna påverka studiemotivationen. Inspektörerna bedömer att skolans sätt att organisera elevens val inte är acceptabelt då det inte uppfyller författningarnas krav.

Av vad som framkommit under inspektionen i intervjuer med rektorer, föräldrar, lärare och elever tar Svärdsjöskolan ut en avgift i årskurs 9 i samband med

studiebesök till Polen. I skolans kvalitetsredovisning framgår att resan kostar 3 500-3 700 kronor. En del av kostnaderna finansieras av fonder. Huvuddelen av kostnaderna betalas av eleverna själva. Både lärare och föräldrar uppger i intervjuerna att de upplever studiebesöket till Polen som mycket betydelsefullt för skolans värdegrundsarbete. Se även i avsnitt 1. Skolan erbjuder som alternativ till Polenresan att eleverna får resa till Stockholm. För detta alternativ betalar eleverna 100-200 kronor. Skolan tar även ut avgifter i samband med friluftsdagar. Alternativa sysselsättningar erbjuds dock. Av skollagen framgår dock att utbildningen i grundskolan skall vara avgiftsfri för eleverna. Endast enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleven får förekomma. Frågan om avgifterna behandlas närmare i kommunrapporten.

I Svärdsjöskolan är tre elever mottagna i särskolan och integrerade i grundskolan. Eleverna följer enligt rektorn grundskolans kursplaner, men när det är möjligt även grundskolans kursplaner. Ansvariga lärare och rektorer följer särskoleförordningens krav beträffande regler för intyg, studieomdömen och betyg. Eleven och dess vårdnadshavare informeras om rätten till ett frivilligt år.

Information om utbildning

Föräldramöten genomförs minst en per termin i syftet att informera och öka föräldrarnas medinflytande i undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna på skolan oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden i stora delar har tillgång till den utbildning de har rätt till. Inspektörerna bedömer dock att skolan måste erbjuda eleverna elevens val i enlighet med grundskoleförordningen.

6. Resurser

Personalresurser, personalens kompetens och kompetensutveckling

Resursfördelningen till skolan bestäms genom kommunens nyckeltal och fördelas utifrån principen 7,0 lärare per 100 elever per lärare för årskurserna 5–9. Det finns en specialpedagog knuten till varje arbetslag samt skolsköterska och kurator.

Svärdsjöskolan har lärare med utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Personalomsättningen i vissa klasser har varit stor, en klass står inför sitt femte lärarbyte på 2,5 år. Detta innebär att det finns en oro för att eleverna inte får någon kontinuitet i sitt lärande och att det i sin tur kan skapa oro i klassen. Lärarbytena beror enligt rektorerna på att tjänsten varit tillsatt av vikarier. Skolan hade vid inspektionstillfället vidtagit åtgärder för detta.

Kompetensutvecklingsplan finns och kompetensutveckling anordnas med utgångspunkt från lärarnas och skolans behov. Skolan har fått medel (Mål 3 pengar) för kompetensutveckling och deltagit i ett EU-projekt.

Läromedel och lokaler

Enligt läroplanen skall lärandet främjas med hjälp av många olika uttrycksformer och där skapande arbete och lust att lära är väsentliga delar i det aktiva

lärandet. För att syftet med utbildningen skall kunna uppfyllas krävs ändamåls-
enliga lokaler och tidsenlig och anpassad utrustning.

Inspektörerna bedömer skolans läromedel som tidsenliga och anpassat för de
aktuella årskurserna. Eleverna angav i intervjuerna att de inte hade möjlighet att
påverka valet av läromedel. Det finns fungerande datorer som används i under-
visningen. Skolans bibliotek ligger mitt i skolan. Inspektörerna bedömer att
skolan har den utrustning som behövs för att bedriva en tidsenlig undervisning.

Lokalerna var vid inspektionstillfället, enligt inspektörernas uppfattning slitna.
Lokalerna är traditionella och föga anpassade för den pedagogik som lämpar sig
för att bedriva undervisning enligt läroplanen.

Följderna av en vattenläcka i vissa utrymmen försvårar en effektiv och ända-
målsenlig utbildning. En del av skolan har exempelvis tvingats evakueras till ba-
racker och till Landstingets lokaler som ligger en bit ifrån huvudbyggnaden. Det
fysiska avståndet bidrar till att samarbete mellan de verksamheter som befinner
sig i de olika byggnaderna försvåras.

Årskurserna 5–6 som är placerade i Landstingets lokaler har en miljö som inte
är anpassad för barns behov av lek och rörelse. Inspektörerna bedömer att den
yttre miljön är bristfällig.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att lärarna har den utbildning
som krävs för att utföra uppdraget. Inspektörerna bedömer vidare att och loka-
lerna är föga anpassade för den pedagogik som lämpar sig för att bedriva un-
dervisning enligt läroplanen samt att den yttre miljön vid Landstingets lokaler
inte är anpassad för barns behov av lek och rörelse.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Svärdsjöskolan övergripande är av
god kvalitet. Undervisningen är saklig och allsidig. Svärdsjöskolan lever upp till
skolans uppdrag att främja lärande. I Svärdsjöskolan präglades undervisningen
av en vilja att främja lärande. I detta sammanhang kan skolans arbete med prak-
tisk estetiska ämnen särskilt framhållas. Kunskapsmålen och elevernas kreativa
sidor stärks och synliggörs när teoretiska kunskaper flätas samman med kreativ
praktik. Biblioteksverksamheten fungerar utöver traditionell verksamhet även
som socialt stöd för eleverna. Skolan bedriver ett hälsofrämjande arbete av god
kvalitet. Det finns väl fungerande rutiner för att identifiera och utreda elever i
behov av särskilt stöd. Lärarnas kompetens är generellt sett god.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

- Åtgärder bör vidtas för att förbättra resultaten i samtliga kursplaneämnen i
årskurs 5. Skolan bör även vidta åtgärder i syfte att skapa förutsättningar för
alla elever att nå målen också i fysik, idrott och hälsa och musik. Skolan bör
på ett systematiskt sätt analysera och följa upp elevernas utveckling i riktning
mot kursplanernas mål, läroplanens kunskapsmål och målen kring normer
och värden.
- Skolans bör förbättra elevernas kännedom om utbildningens mål även avse-
ende målen att sträva mot.

- Åtgärder bör vidtas för att motverka alla former av kränkande behandling. Skolan bör vidare upprätta och klargöra rutinerna vid alla former av kränkande behandling. Handlingsplanen mot kränkande behandling behöver revideras, och omfatta alla former av kränkande behandling. Rutinerna för att åtgärda kränkande behandling bör utvecklas med avseende på information till vårdnadshavare när elever uppgivit att de blivit kränkta. Vidare bör skolan komma överens om hur arbete mot kränkande behandling skall bedrivas så att ett gemensamt förhållningssätt kan utvecklas.
- Elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet i undervisningen bör förbättras.
- Åtgärder bör vidtas i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning och betygsättning och elevernas kännedom om betygskriterierna och vad bedömningarna grundar sig på bör förbättras.
- Innehållet i utvecklingssamtalen bör förbättras så att de omfattar elevens kunskapsutveckling i samtliga ämnen, även de sociala målen och målen att sträva mot.
- Det pedagogiska ledarskapet bör förbättras.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Vid skolan förekommer, trots skolans ansträngningar, kränkande tillmälen, vilket måste åtgärdas (1 kap. § skollagen samt Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet m.m. avsnitt 2.1).
- Rektorsfunktionen är delvis delad och det är inte tydligt för elever och föräldrar vem som är rektor på skolan (2 kap. 2 § skollagen).
- Elevens val anordnas inte i enlighet med författningarna (2 kap. 19 – 20 §§ grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-12-16	Stockholm

Bellita Torén
Lilian Berglund Wallin